

Podkožna infuzija zdravil za lajšanje bolečine in drugih simptomov

Prim. mag. Slavica Lahajnar Čavlovič, dr. med.

Izola, 12.1.2024

Lestvica vnosa zdravil

Bolnik opioida
ne more
zaužiti

- transdermalno: obliži
- po hranilni sondi, stomi:
(MO kapljice, MO tablete, hidromorfon kapsule)
- transmukozno:
fentanil tablete, MO kapljice (izjemoma)
- rektalno (MO dolgo delujoče tablete)
- topično (MO sol. v hidrogelu)
- intravenozno, **podkožno**
- intratekalno: MO subarahnoidno

Podkožen vnos zdravil

- bolusni odmerki (inj. po potrebi)
- podkožna trajna infuzija (črpalka)

Podkožna infuzija zdravil

Indikacije

- paliativni bolnik zdravil ne more zaužiti
vzroki: zapora GIT, slabost in bruhanje, motena zavest ...
- veliki odmerki opioidov niso učinkoviti pri zdravljenju
bolečine ali povzročajo moteče neželene učinke
vzroki: nevropatska bolečina, opioidna hiperalgezija ...
- peroralna zdravila ne olajšajo drugih simptomov bolezni,
ki je napredovala
simptomi: slabost, bruhanje, nemir ...

Podkožna infuzija zdravil

Navodila za
predpisovanje in
izdajanje magistralno
pripravljenih zdravil iz
obveznega ZZ

(uradni list RS 115/08)

Rp.:

LEKARNA SE	
Morphin Hameln	340mg
Esketamin 25mg/ml	700mg
Lidokainijev klorid 10% razt.	100ml
Haldol 5mg/ml	35mg
Dexamethason 4mg/ml	56 mg
Midazolam 5mg/ml	35 mg
Fiziološka raztopina	do 280 ml

- zelen recept, dvojnik
- zaporedna številka iz uradno pečatene knjige evidenc
- dnevni odmerki zdravil
- zahtevan pretok
- število dni infuzije

6. člen

V breme obveznega zdravstvenega zavarovanja se sme v skladu z 2. členom tega navodila predpisati in izdati količina magistralnega zdravila, ki zadostuje za dobo zdravljenja do enega meseca. Če je potrebno daljše zdravljenje, je treba magistralno zdravilo predpisati in izdati za vsak mesec posebej.

Podkožna infuzija zdravil

Pripomočki

- **balonske samo-krčljive črpalke** za enkratno uporabo – pravica iz OZZ, julij 2002
  - 1 ali 2 dnevna, 2 ml/h za titracijo dnevnih odmerkov
  - 5 dnevna, 2 ml/h za zdravljenje na domu
  - 7 dnevna, 1,5 ml/h za zdravljenje na domu
  - 8 dnevna, 0,5 ml/h za intratekalni kateter

pretok: 2 / 1,5 / 0,5 ml / h

volumen: 48 / 36 / 12 ml / dan

polnjenje: 1 / 2 / 5 / 7 / 8 dnevno

Podkožna infuzija zdravil

Seznam lekarn, ki
polnijo balonske
samo-krčljive
črpalke (2016)

Lekarna URI – Soča, Linhartova 51, Ljubljana; tel.št. 01/47 58 417
Lekarna pri polikliniki, Njogoševa cesta 6K, Ljubljana; tel.št. 01/23 06 100
Centralna lekarna, Prešernov trg 5, Ljubljana; tel.št. 01/23 06 100
Lekarna Miklošič, Miklošičeva 24, Ljubljana; tel.št. 01/23 06 100
Lekarna Kočevje, Roška c. 16, **Kočevje**; tel.št. 01/89 31 613
Lekarna Zagorje, Ul. talcev 4c, **Zagorje**; tel.št. 03/56 69 320
Lekarna UKC Ljubljana, Zaloška 7, Ljubljana; tel.št. 01/52 25 050
Lekarna Zupančičeva jama, Železna cesta 16, Ljubljana; tel.št. 01/47 35 521
Lekarna **Kranj**, Bleiweisova 8, Kranj; tel.št. 04/20 16 134
Lekarna **Jesenice**, C. Maršala Tita 18, Jesenice; tel.št. 04/58 33 710
Lekarna Plavž, C. Maršala Tita 77, Jesenice; tel.št. 04/58 65 850
Lekarna Deteljica, Deteljica 10, **Tržič**; tel.št. 04/59 24 600
Lekarna Apoteka pri teatru, Gledališka ul. 4, **Celje**; tel.št. 03/42 87 600
Lekarna Center, Stanetova ul. 13a, Celje; tel.št. 03/42 50 260
Lekarna Slovenske Konjice, Usnjarska cesta 6, **Sl. Konjice**; tel.št. 03/75 74 370
Lekarna Rogaška Slatina, Celjska cesta 10, **Rogaška Slatina**; tel.št. 03/81 21 040
Lekarna Center Velenje, Vodnikova 1, **Velenje**; tel.št. 03/89 81 880
Lekarna Ravne, Ob suhi 11, **Ravne na Koroškem**; tel.št. 02/87 50 702
Lekarna Slovenj Gradec, Glavni trg 28, **Slovenj Gradec**; tel.št. 02/88 12 773
Lekarna Tabor, Ljubljanska 9, **Maribor**; tel.št. 02/32 07 910
Lekarna Toplek, Potrčeva cesta 23, **Ptuj**; tel.št. 02/78 78 480
Lekarna Nova Gorica, Rejčeva ulica 2, **Nova Gorica**; tel.št. 05/33 03 440
Lekarna Tolmin, Trg maršala Tita 11, **Tolmin**; tel.št. 05/38 11 480
Lekarna Murska Sobota, Kocljeva 2, **Murska Sobota**; tel.št. 02/51 24 418
Lekarna Novo mesto, Kandijška cesta 1, **Novo mesto**; tel.št. 07/39 32 918
Lekarna Straža, Ulica talcev 26, Straža; tel.št. 07/30 84 199
Lekarna Novak, Novi trg 9, Novo mesto; tel.št. 07/33 22 700
Lekarna Brežice, Černelčeva 8, **Brežice**; tel.št. 07/49 94 735
Lekarna Pod Sv. Rokom, Drožanjska c. 68, **Sevnica**; tel.št. 07/81 63 180
Lekarna Koper, Kidričeva ul. 2 **Koper**; tel.št. 05/61 10 000
Lekarna Izola, Ul. Oktobrske revolucije 11, **Izola**; tel.št. 05/64 00 300
Lekarna Lucija, Cesta solinarjev 1, **Portorož**; tel.št. 05/67 78 254
Lekarna Ilirska Bistrica, Gregorčičeva 8a, **Ilirska Bistrica**; tel.št. 05/71 11 751
Lekarna Sežana, Partizanska cesta 25, **Sežana**; tel.št. 05/73 11 770

Podkožna infuzija zdravil

Balonska samo-
krčljiva črpalka

- ohišje
- elastomerni balon: samo-krčljiv rezervoar
- infuzijski sistem
- podkožni kanal

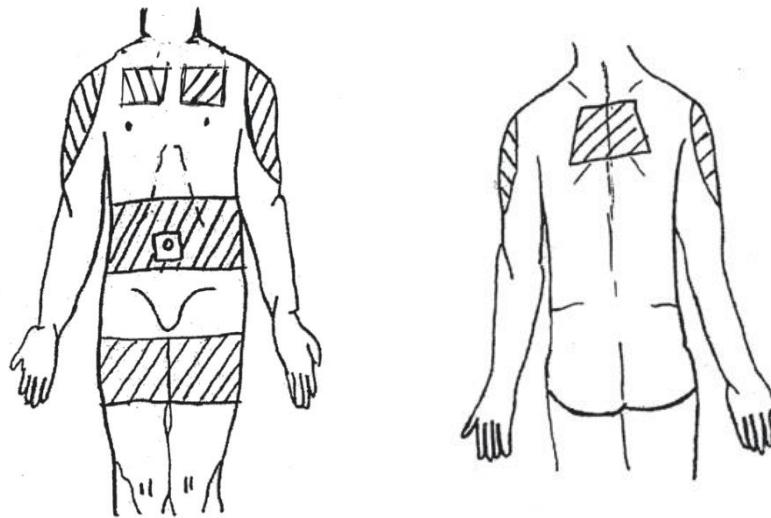
plin (CO₂)-potisna infuzijska pumpa

Prednosti:

- 10 % odstopanje v pretoku na 5 dni - lahko steče 12 +/- ur (elastomer: 20 % odstopanje)
- min. rezidualni volumen

Podkožna infuzija zdravil

Mesto vboda

edem
vnetje
hematom
obsevano področje

Podkožna infuzija zdravil

Prednosti

Slabosti

Omejitve

prednosti	slabosti	omejitve
ne rabimo i.v. (i.m.) poti	cena	anasarka
zdravljenje na domu	tehnični pripomočki, zapleti	motnje v strjevanju krvi
stabilna konc. zdravil	počasna odzivnost	šok, zmanjšan periferni pretok
manjši odmerki morfina (1/3 peroralnega)	odmerki po potrebi?	bolnik ne pristane !!
zdravila za druge simptome	potreba po medicinskem osebju	

Podkožen vnos zdravil

Zdravila:
registrirana pot
vnosa

	s.c.	i.v.	i.m.
morfin	✓	✓	✓
oksikodon	✓	✓	✓
deksametazon		✓	✓
haloperidol		✓	✓
metoklopramid		✓	✓
midazolam		✓	✓
butilskopolamin		✓	
oktreotid	✓	✓	
ketamin		✓	✓
lidokain		✓	ob živec

Nenamenska (off label) uporaba zdravil:

reference lokalnih zdravnikov in bolnišničnih farmacevtov

reference objavljenih člankov

Podkožna infuzija zdravil

Morfin –
dnevni odmerek

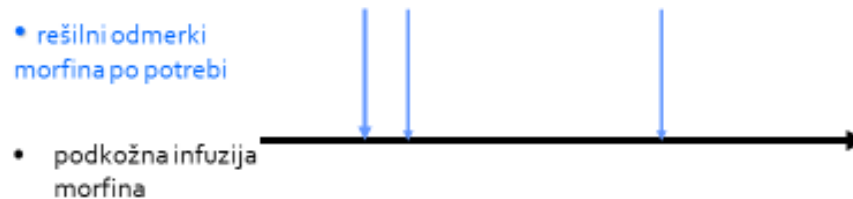
$\frac{1}{3}$ dnevnega peroralnega odmerka morfina

poti vnosa morfina	P.O.	S.C., I.V.	EPIDUR.	SUBAR.
morfin mg	30	10	1	0,1

Podkožna infuzija zdravil

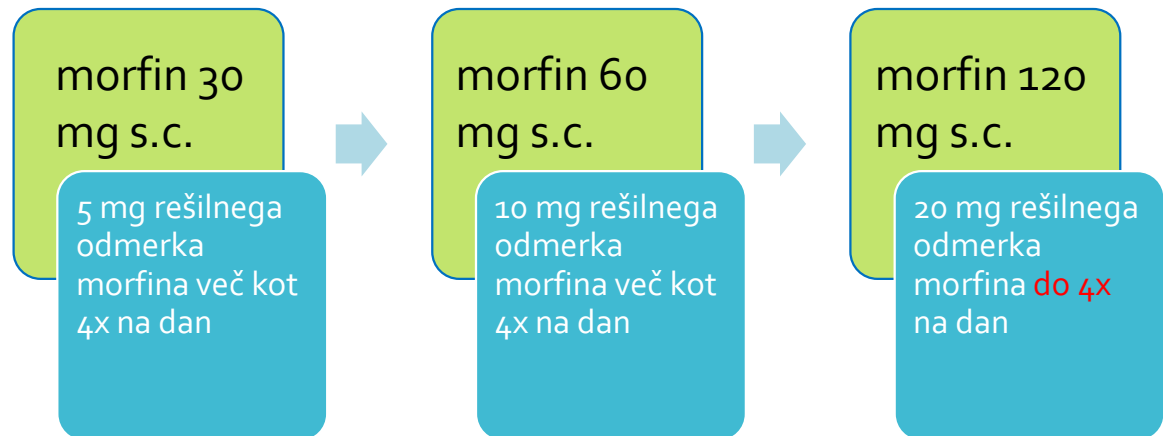
Morfin –
rešilni odmerek

1/6 dnevnega podkožnega odmerka morfina

Podkožna infuzija zdravil

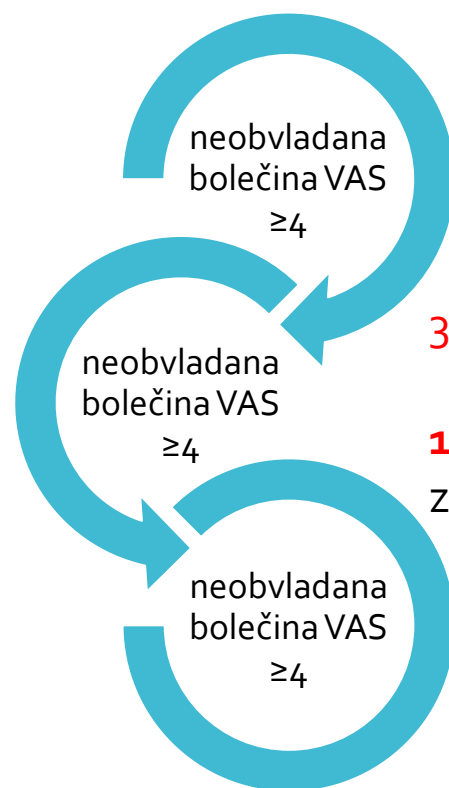
Morfin –
titracija dnevnega
odmerka 1

 obvladana bolečina

Podkožna infuzija zdravil

Morfin –
titracija dnevnega
odmerka 2

30% do 50% večji dnevni odmerek morfina

1/6 novega dnevnega morfina
za rešilni odmerek morfina, po potrebi

Podkožna infuzija zdravil

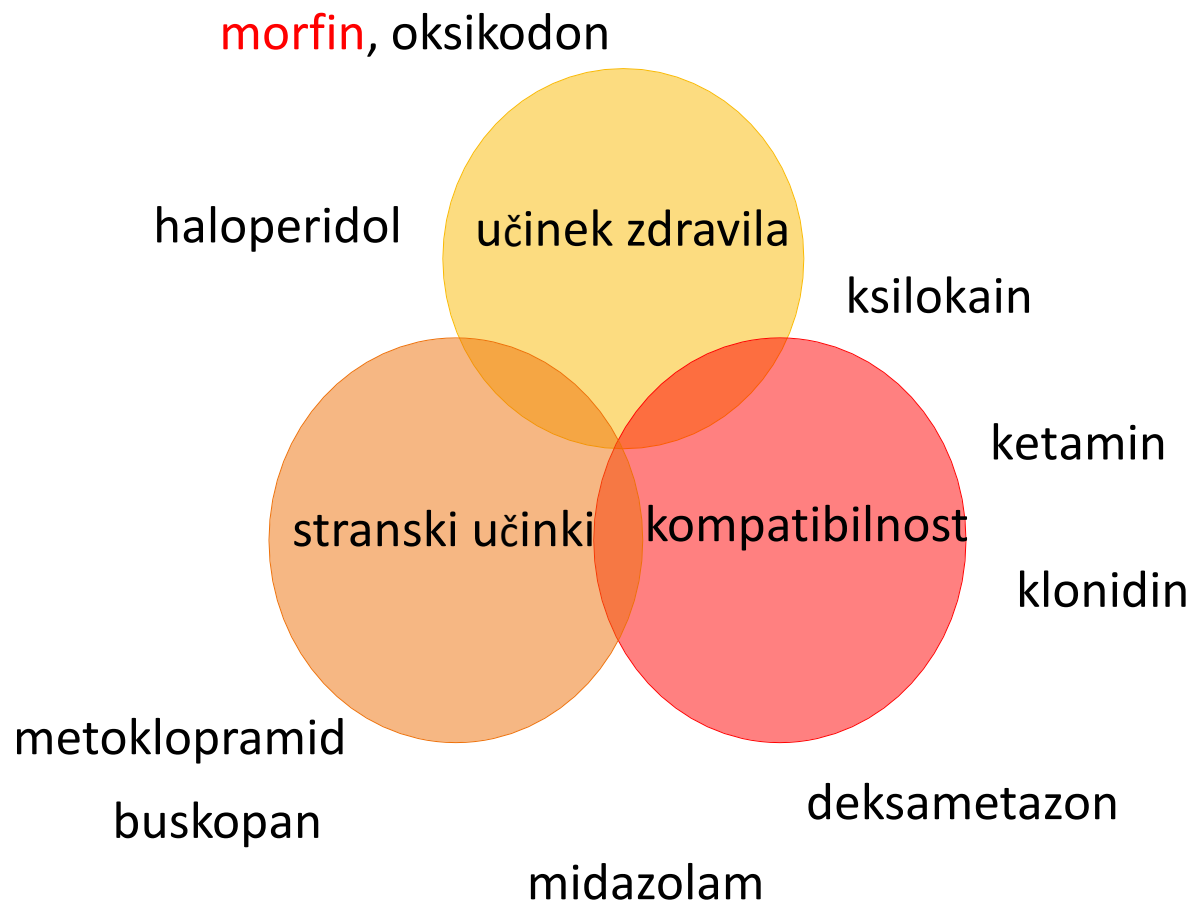
Rešilni odmerek
opioida

- peroralni vnos: morfin (tbl., sol.), metadon (sol.)
- i.v./s.c. vnos: morfin, oksikodon (amp.)
- oralni transmukozni vnos: bukalni, podjezični fentanil (tbl.)
- intranazalni transmukozni vnos: fentanil (sprej)
- podjezični vnos: morfin sol. (50% učinkovitost)

Podkožna infuzija zdravil

Zdravila:

vsa, ne glede na
status razvrstitve

Tabela kompatibilnosti zdravil

	metokl	morfin	levome	midaz	dexam	ranitidi	halope	oktreot	ketam	lidok	klonid	levobu
metoclopramid		C	C	C	X	N	C	X	C	C		X
morfin	C		C	C	C	C	C	C	C	C	C	C
levomepromazin	C	C		C	X	X	N	X	X	X	X	X
midazolam	C	C	C		N	N	C	X	C	C	X	X
dexamethazon	X	C	X	N		C	N	C	C	C	X	X
ranitidin	C	C	X	N	C		X	X	X	X	X	X
haloperidol	C	C	N	C	N	X		X	C	C	X	X
oktreotid	X	C	X	X	C	X	X		X	X	X	X
ketamin	X	C	X	C	C	X	C	X		C	X	X
lidokain	C	C	X	C	X	X	C	X	C		X	X
klonidin	N	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X
levobupivakain	X	C	X	X	X	X	X	X	X	X	X	

Legenda: X- ni podataka
 C- kompatibilno
 N- nekompatibilno

Podkožna infuzija zdravil

Priprava mešanice
zdravil

Problemi pri pripravi mešanice zdravil:

- ❑ visoka koncentracija zdravil (obarjanje)
- ❑ prevelik volumen zdravil
- ❑ različen ph zdravil (alkalen deksametazon)
- ❑ metamizolov vpliv na učinek morfina

Stabilnost raztopine 5-7 dni
v hladilniku in zaščiteno od svetlobe

Dovoljeno 15% odstopanje hitrosti pretoka črpalke.

Podkožna infuzija zdravil

BOLEČINA

- **morfin** $\frac{1}{3}$ peroralnega odmerka
- **oksikidon** $\frac{1}{2}$ peroralnega odmerka
- **ketamin** 25-50 mg/dan, do 300 mg/dan
- **lidokain** zač. 0,5 -1,5 mg/kg/h, vzdrž. 2-3 mg/kg/h
- **deksametazon** 4 do 16 mg/ dan 7-10 dni,
nato 2-8 mg/dan
- **klonidin** 300-600 µg/dan
- **metamizol** max. 5 g/dan
- **haloperidol** 2,5 - 10 mg/dan
- **midazolam** 2,5 - 10 mg/dan

Podkožna infuzija zdravil

Nevropatska
bolečina

dodatna zdravila za nevropatsko bolečino

- ketamin (25mg/ml)
- lidokain (10%)
- klonidin

WHO lestvica
WHO lestvica

Zdravljenje uvede specialist za zdravljenje bolečine

Podkožna infuzija zdravil

Ketamin
za refraktorno
nevropatsko
bolečino

- NMDA - R antagonist
- sinergističen učinek z morfinom
- “osveži opioidne R”

Subanestetični odmerki:

0,1-0,5 mg/kg i.v., s.c.

2-4 mg/kg/dan i.v., s.c. (max. 1 gr/dan subkutano)

Neželeni učinki: disociativni anestetik (dodamo midazolam)

Podkožna infuzija zdravil

Lidokain
za refraktorno
nevropatsko
bolečino

- blokira Na⁺ kanale v membrani živčnih celic in zavre prenos bolečinskega dražljaja
- 10% lidokain

Odmerki: 30 – 50 mg/kg/dan

Neželeni učinki: centralni-nevrološki
kardiovaskularni

Podkožna infuzija zdravil

Klonidin

za refraktorno
nevropatsko
bolečino

- α -adrenergičen agonist

Odmerki: 150 – 300 μg /dan

Neželeni učinki: znižanje krvnega pritiska
sedacija

Podkožna infuzija zdravil

Drugi simptomi

- **Slabost in bruhanje**
  - metoklopramid 10 mg do max. 30 mg/dan
(NE pri mehanski zapori črevesja)
  - haloperidol 2,5-10 mg/dan
  - deksametazon 2-16 mg/dan → 2 - 8 mg/dan
  - butilskopolamin 60 -120 mg/dan
- serotoniniski antagonisti; granisetron 1-3 mg/dan
- oktreotid 200-900 µg/dan
- Ranitidin 150 mg/dan

Podkožna infuzija zdravil

Drugi simptomi

- **Dispnea**
  - **morfin** dvig osnovnega odmerka za 25-50%
  - **midazolam** 5-30 mg/dan
- **Hropenje**
  - **butilskopolamid** 60 -120 mg/dan
  - **deksametazon** 2-16 mg/dan
- **Terminalni nemir**
  - **midazolam** 5-10 mg → 30 mg/dan ali več (80)
  - **haloperidol** 2,5 – 10 mg/dan →

Celostno zdravljenje

Zdravila v podkožni infuziji

- Zdravila z več učinki
  - **morfin**: bolečina, dispnea
  - **midazolam**: dispnea, terminalni nemir
  - **haloperidol**: slabost, terminalni delirij
  - **deksametazon**: slabost, bolečina, hropenje
  - **butilskopolamin**: bruhanje, hropenje
- Ne pišemo sočasno
  - **haloperidol in metoklopramid**
ekstrapiramidni neželeni učinki
  - **butilskopolamin in metoklopramid**
nasprotni učinki

Podkožna infuzija zdravil

Vloga zdravnika in
patronažne sestre

- Rp. za infuzijo v podkožje
- Rp. za rešilne odmerke opioida

spremljanje bolnika

- vzpostavitev podkožne poti za infuzijo
  - vnetje, oteklina v podkožju
  - menjava prazne črpalke
  - napake v črpalki, kolenčenje infuzijskega sistema
-
- **Posvet:** ambulanta za zdravljenje bolečine OI, anesteziolog na dostopni mobilni tel. št., dežurni anesteziolog OI

Podkožna infuzija zdravil

Navodila bolniku
in svojcem

- obveščanje zdravnika o stanju bolečine in drugih simptomih
- pravočasno naročanje Rp. v ambulanto
- prevzem polne črpalke v lekarni
- spremljanje praznjenja balona
- spremljanje vstopnega mesta na koži
- jemanje rešilnih odmerkov

Paliativna sedacija (terminalni delirij)

- visoka stopnja sedacije na račun zmanjšane zavesti
- jasno opredeljen cilj in redno ovrednotenje med zdravljenjem
- 10 – 20% bolnikov z delirijem in neobvladano bolečino ali boleznijo
- **benzodiazepini** (midazolam)
dexmedetomidin (Dexdor)

Podkožna infuzija zdravil

deksmedetomidin
(Dexdor)

- agonist adrenergičnih R α_2
- učinki
  - sedativen in anksiolitičen
  - antipsihotičen (antideliranten)
  - analgetičen (manjša potreba po opioidih)
- uporaba: delirij, ki ni obvladan z običajnimi zdravili
  - antipsihotiki (haloperidol, risperdon, kventiapin ...)
  - benzodiazepini
  - propofol (int.odd.)
- neželeni učinki
  - bradikardija
  - hipotenzija

Podkožna infuzija zdravil

deksmedetomidin
(Dexdor)

- pot vnosa
  - i.v. infuzija
  - s.c infuzija off label
  - intranazalna aplikacija off label
- odmerki: 0,2 µg/ kg/ h in postopno več
- cilja zdravljenja pri umirajočih bolnikih
  - plitva sedacija (RASS 0-2)
  - dostojno slovo

Hidracija (hipodermokliza)

- fiziološka raztopina (5% glu v FR)
- hialoronidaza 600E/l, lokalni anestetik
- volumetrična črpalka
- 50 ml - max.200 ml/h (250-1000 ml/dan)

Celostno zdravljenje bolečine

Nefarmakološke
metode

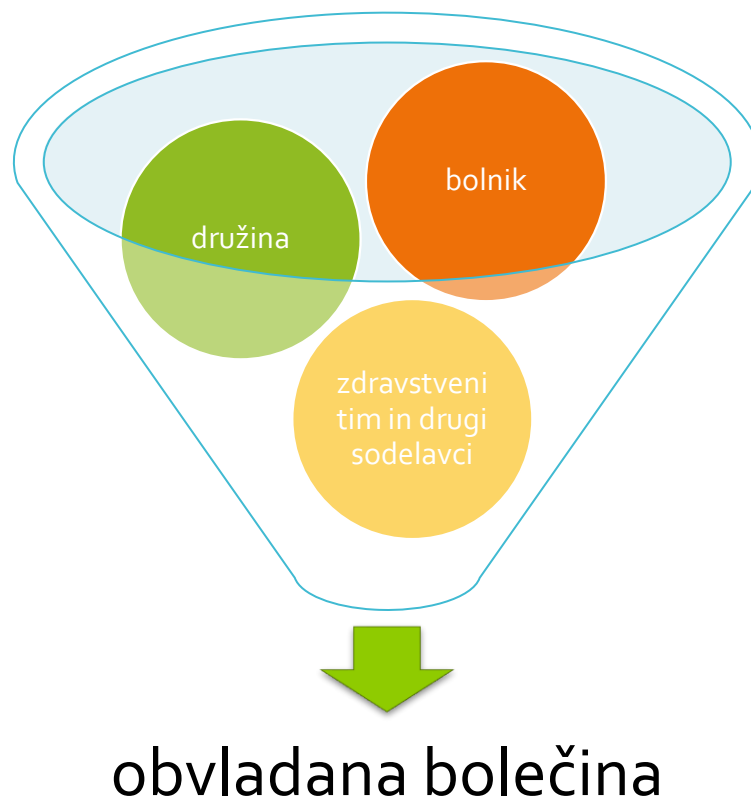
- lega bolnika
- masaža
- tople, hladne obloge
- relaksacijske tehnike
- glasba
- ...

Paliativno zdravljenje

obvladovanje
bolečine in drugih
simptomov bolezni
socialne, psihološke,
duhovne potrebe
bolnika
potrebe družine

DELO V SKUPINI

Primer

ga. Metka

Dg.: rak ovarijskega karcinoma
peritonealne ascites
obstruktivni ileus

Simptomi:
bolečina
slabost, bruhanje

- Zdravila per os:

oksikodon 80 mg/12h
metilklopramid 30 mg

Rešilni odmerki:

morfin 40 mg (2x)

- Podkožna infuzija:

morfin 80 mg

butilskopolamin 80 mg

deksametazon 8 mg

haloperidol 5 mg

- Rešilni odmerki:

1. MO s.c. 10 mg
2. podjezični fentanil 100µg
do 4x/dan, titracija
3. morfinske K pod jezik
40 mg ? (40 K)
50% učinkovitost